

การเปรียบเทียบจิตรกรรมของวิถีคนต่างวัฒนธรรม ในเขตเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

A COMPARISON OF PAINTINGS IN THE MULTICULTURAL DIMENSIONS OF HAT YAI CITY, SONGKHLA PROVINCE

ปัญญา เทพสิงห์

PUNYA TEPSING

ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION, FACULTY OF LIBERAL ARTS,

PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีจุดประสงค์เปรียบเทียบจิตรกรรมของคนต่างวัฒนธรรม ในเขตเมืองหาดใหญ่ โดยใช้วิธีการสังเกต และสัมภาษณ์เชิงลึกศิลปินแต่ละกลุ่มวัฒนธรรม ได้แก่ 1) วัฒนธรรมไทย 2) วัฒนธรรมจีน 3) วัฒนธรรมมลายู นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ สรุปเชิงพรรณนาความ

ผลการศึกษาพบว่า ศิลปินแต่ละกลุ่มมีแนวสร้างสรรค์จิตรกรรมแตกต่างกัน ศิลปินในวัฒนธรรมไทยมีหลักคิดศิลปะที่ทำให้ดูง่ายเน้นรูปแบบนามธรรม มีเรื่องราวจากธรรมชาติแต่สลายรูปทรง แฝงปริศนาธรรม ภายใต้บริบทสังคมพุทธแบบเถรวาทในสถานะบรรพชิต ให้คุณค่าสุนทรีย์เกี่ยวกับการตอบสนองสิ่งเร้าที่บริสุทธิ์และแสดงสัจธรรมธรรมชาติ ศิลปินจีนมีหลักคิดที่การยึดประเพณี เน้นรูปแบบกึ่งนามธรรมแบบจารีต มีเรื่องราวธรรมชาติที่เป็นมงคล ผสานคำคม ภายใต้บริบทสังคมแบบมหายาน เต็ม ขงจื้อ ให้คุณค่าสุนทรีย์ที่ใช้ผูกพัน การสะท้อนภูมิปัญญา และจริยธรรม ศิลปินมุสลิมมีหลักคิดที่ศิลปะต้องแสดงความเป็นพื้นบ้าน เน้นรูปแบบกึ่งนามธรรม เรื่องราวธรรมชาติ แต่แฝงอัตลักษณ์อิสลาม เช่น พระจันทร์เสี้ยว ภายใต้บริบทสังคมมุสลิมซึ่งปรับตัวกับโลกที่เปลี่ยนแปลง สุนทรีย์มีทุกหนแห่ง ทุกคนรังสรรค์ได้เพื่อสะท้อนวัฒนธรรมอันหลากหลาย สิ่งที่ศิลปินทุกกลุ่มมีเหมือนกันคือใช้รูปแบบและเรื่องราวจากการคิดคำนึงผานจินตนาการ มีทัศนะเชิงสุนทรีย์กับการจรรโลงโลกให้ปิติ ทำสิ่งหยาบให้น่าชื่นชม ศิลปะและความงามมีความหมายต่อชีวิต ช่วยให้มีมนุษย์จิตใจประณีต สงบ เห็นสัจธรรม เข้าใจวัฒนธรรมคนอื่น และอยู่ร่วมกันได้ กล่าวคือจิตรกรรมเป็นเครื่องแสวงหาแก่นชีวิต ที่ช่วยร้อยรวัดวิถีคนต่างวัฒนธรรมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

คำสำคัญ: การเปรียบเทียบ จิตรกรรม คนต่างวัฒนธรรม เมืองหาดใหญ่

Abstract

This research aimed to compare paintings in the multicultural dimensions of Hat Yai City, using observations and in-depth interviews on artists from different cultures: Thai, Chinese and Malaya culture. The data were analyzed, compared and concluded in a description.

The results showed that each group of artists created paintings with different characteristics. Thai artists based their art on simplification, focusing on abstractness with nature's inspiration but disintegrated

form and embracing the Buddha's teachings in the Thai Hinayana Buddhist sect of monkhood. They valued aesthetics and responses to pure stimulus and displayed the nature's truths. Chinese artists, however, strictly observed traditions, emphasizing traditional semi abstract form with nature's auspicious stories entwining witty speech in the northern school of Buddhism, Taoism, and Confucius contexts. They valued the aesthetics of paintbrush use and the reflection of intelligence and morals. Muslim artists' concept was that art needed to express its folksiness. They emphasized semi abstract form with nature's stories and embraced Islamic identities like the crescent moon, in the context of Islamic society adapting to the changing world. Aesthetics is actually everywhere and artists created arts to reflect their multicultural dimensions. What were common among them were the use of form and content from thoughts and imagination, their views that aesthetics can make the world enchanting and rough things delicate. Art and beauty were meaningful to life, making human heart delicate, peaceful, enlightened, perceptive of others' culture and capable of harmonious living. It can be said that paintings are instruments for the search of life essence that will make lives in the multicultural society intertwine and finally live happily and peacefully.

Key Words: Comparison, Painting, Multicultural dimension, Hat Yai City

บทนำ

หาดใหญ่ถือเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและสังคมที่ใหญ่ที่สุดในภาคใต้ตอนล่าง มีบทบาทต่อการพัฒนาด้านการค้าการลงทุน ที่สืบเนื่องมายาวนาน ทำให้มีผู้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่จำนวนมาก กลายเป็นสังคมแออัดจากการศึกษาภูมิหลังหาดใหญ่พบว่า ริเริ่มก่อสร้างสร้างเมืองโดยชาวจีน (สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2544) ท่ามกลางวิถีชนท้องถิ่นที่มีทั้งชาวไทยพุทธ ชาวมุสลิม ผู้คนต่างวัฒนธรรมเหล่านี้ภายหลังเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างไรก็ตามแม้เมืองหาดใหญ่เติบโตภายใต้ระบบทุนนิยม และการถูกรอบงำด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ก็ได้ทำให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มศาสนานี้แตกต่างกัน ผู้คนอพยพมาจากถิ่นใดก็ยังคงดำรงวัฒนธรรมของตนดังเช่น ชาวจีนทำพิธีเซ็งเม้ง แสดงถึงการบูรณาการทางวัฒนธรรมที่ต่างคนไม่ครอบงำซึ่งกันและกัน ทางด้านศิลปะมีการแสดงถึงอัตลักษณ์เฉพาะ เช่น วัดไทย วัดจีน มัสยิด มีการถ่ายทอดศิลปะการแสดง เช่น โนราห์ จั้ว ร่องเง้ง เช่นเดียวกับศิลปะอีกหลายแขนง งานศิลปะได้ช่วยสะท้อนวิถีชีวิตของสังคมพหุวัฒนธรรมเมืองหาดใหญ่ ที่งานศิลปะเหล่านี้ยังอาจนำไปสู่ความเข้าใจในความแตกต่าง ดังที่ Bianchi (2011: 281) ได้ศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในมิติโลก พบว่า ศิลปะจะช่วยสร้างความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีกระบวนการที่ทำหาย และยึดหยุ่น มีเกณฑ์ในการมองสังคมแบบพหุนิยมและหลากหลาย กล่าวคือศิลปะสามารถบ่งชี้ถึงรสนิยมของของคนที่หลากหลายด้านจิตรกรรมแม้แสดงออกแตกต่างกัน แต่ก็เห็นคุณค่าที่ได้รับเหมือนกันคือ ช่วยขัดเกลาจิตใจ ผ่อนคลายอารมณ์ ดังที่เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ (2535: 5) ได้เขียนไว้ในสื่อบัณฑิตปริทัศน์การศิลปะในหาดใหญ่ครั้งหนึ่งว่า งานศิลปะเป็นสิ่งที่สร้างเสริมเติมแต่งชีวิตที่สวยงามแก่มวลมนุษยชาติมาโดยตลอด แม้ลักษณะการแสดงออกจะมีรูปแบบการนำเสนอที่ต่างกัน แต่ศิลปะทุกประเภท แขนงก็ยังให้เห็นจุดสุดยอดเหมือนกันคือความคิด ความงาม ที่แฝงเร้นด้วยพลังของศิลปินที่สร้างสรรค์

แต่ละคนย่อมสร้างสรรค์จิตรกรรมตามความเชื่อในวิถีสังคมที่ตนดำรงอยู่ ศาสนามีบทบาทต่อการสร้างสรรค์ศิลปะ เป็นทั้งสิ่งเร้าและสิ่งแสดงออก ศิลปะซึ่งมีนัยทางศาสนาย่อมมีคุณค่าทางจิตใจ ดังผลงานของเขมานันท์ ศิลปินไทยซึ่งสร้างสรรค์แนวนามธรรม มีเรื่องราวทางพุทธปรัชญา ด้วยเทคนิคป้ายพู่กันครั้งเดียว จนรู้สึกถึงความสงบต่ำลึกลงใจ งานของเขาคือการพบกันระหว่างภาวนาและศิลปะ (เขมานันท์, 2546: 137) ผลงานของศิลปินจีนสวีเป่ยหง ซึ่งเป็นม้าที่ผสมเทคนิคแบบตะวันตกและจีน มีรูปแบบตามธรรมชาติ เป็นเรื่องราวทั่วไปของสัตว์ แต่ให้สาระ

ความหมายเชิงคุณธรรม (ประศาสน์ ตั้งมติธรรม, 2557) เช่นเดียวกับศิลปินมุสลิมชาวจีนจิน จินฮุย (Hoh, 2003: 53) ที่เห็นว่าศิลปะควรแสดงถึงอิสระเสรีและอารมณ์ความรู้สึก ผลงานส่วนใหญ่เป็นอักษรเชิงประดิษฐ์ แสดงเรื่องราวศาสนาอิสลาม ใช้เทคนิคลายเส้นอาหรับสไตล์จีน แต่แฝงด้วยความศรัทธาต่อพระเจ้า อาจกล่าวได้ว่า ศิลปะที่มีแรงดลใจจากศาสนาหรือหลักจริยธรรม ย่อมเป็นการเปิดเผยแท้จริงของคุณค่าต่างๆ ทางจิตวิญญาณ ศิลปะหรือจิตรกรรมช่วยโน้มนำให้จิตศรัทธา ไม่ว่าจิตรกรรมแบบเหมือนจริง กึ่งนามธรรมหรือนามธรรม แบบประเพณีหรือแบบสมัยใหม่ล้วนสร้างความดีงามตามคำสอนของแต่ละศาสนา ศิลปะอาจเป็นสื่อที่นำไปสู่ปรมาตมหรือความจริงที่เป็นสากล

ในเขตเมืองหาดใหญ่มีผู้ทำงานจิตรกรรมจำนวนมาก มาจากความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม มีผู้ทำงานศิลปะที่นับถือศาสนาพุทธ แบบเถรวาท แบบมหายาน นับถือศาสนาอิสลาม หรือมีคนมลายูมุสลิม ชาวจีนจากต่างประเทศเข้ามาอาศัย ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาลักษณะการเขียนของคนเหล่านี้เพื่อนำมาเปรียบเทียบเพื่อสะท้อนวิถีชีวิตของคนสามกลุ่ม ผ่านการสร้างสรรคงานด้านจิตรกรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบจิตรกรรมในวิถีคน 3 วัฒนธรรม อันได้แก่ วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมจีน และวัฒนธรรมมลายู ในเขตเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สืบหาเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเสาะหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับศิลปะ ทำการลงสนามเพื่อพบปะผู้ให้ข้อมูลหลัก เก็บข้อมูลโดยวิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. การลงสนามนัดหมายล่วงหน้ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อเข้าไปสัมภาษณ์ ดำเนินสัมภาษณ์อย่างเป็นกันเอง พร้อมสังเกต บันทึกคำสัมภาษณ์และถ่ายภาพ

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) เป็นการเก็บข้อมูลแบบเจาะจง โดยเป็นตัวแทนของแต่ละวัฒนธรรมเป็นกรณีศึกษา ที่ทำงานศิลปะแขนงจิตรกรรมอยู่ในพื้นที่ และสามารถอธิบายการทำงานของตนเองได้มากที่สุด จำนวนกลุ่มวัฒนธรรมละหนึ่งคน ศิลปินผู้ให้ข้อมูลหลักเลือกตัวแทนวัฒนธรรมไทยเป็นพระสงฆ์ไทยชาวหาดใหญ่ คือพระมหาจตุรญ เนื่องจากมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ต่อคนในท้องถิ่น เป็นนักเทศน์ มีผลงานทั้งด้านกวีและจิตรกรรม เลือกตัวแทนวัฒนธรรมจีนเป็นชาวจีนใต้หวันชื่อหลินฮวงอี โดยอาศัยอยู่ในหาดใหญ่มานาน เป็นครูสอนศิลปะพู่กันจีน เลือกตัวแทนวัฒนธรรมมลายูเป็นมุสลิมชาวปัตตานีชื่อมุฮัมหมัด มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ และเคยได้รับผู้มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลา

ข้อมูลทั้งหมดนำมาดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องน่าเชื่อถือ โดยทำการตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งกับผู้ให้ข้อมูลคนเดิมแต่ต่างเวลา นำมาวิเคราะห์แบบพรรณนา และสรุปผล

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะผลงานจิตรกรรม โดยตั้งขอบเขตไว้ 5 ด้าน คือ ด้านรูปแบบ ด้านเรื่องราว ด้านบริบททางสังคม ด้านหลักคิดทางศิลปะ และด้านการให้คุณค่าและความหมายทางสุนทรีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

กรณีจิตรกรรมของศิลปินในวัฒนธรรมไทย วิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ด้านรูปแบบ ผลงานมีแรงจูงใจจากความศรัทธาในศาสนาพุทธ แต่กรณีผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นพระจึงต่างจากคนทั่วไปที่อยู่ในพระวินัยและปฏิบัติธรรมได้ลึกซึ้งกว่า กล่าวคือ การทำงานศิลปะมิได้หวังเพียงทางโลก หรือการ

จำลองวัตถุตรงหน้า แต่สะท้อนจิตธรรมภายใน จิตที่ปราศจากการปรุงแต่ง กิเลสตัณหา ไม่หวังการซื้อขาย ไม่หวังชื่อเสียง งานจิตรกรรมของชาวไทยพุทธผู้นี้จึงดูเรียบง่าย บริสุทธิ์ แสดงออกในรูปแบบที่เรียกว่า Non-Representation หรือนามธรรม ในช่วงต้นๆ ส่วนใหญ่เป็นแนวเอสเพรสชันนิสม์ (Expressionism) ช่วงหลังเป็นแนวเซน (Zen) และแนวอิมเพรสชันนิสม์ (Impressionism) ควบคู่กันไป หากมีการเดินทางไปสัมผัสธรรมชาติดตรงหน้าจะใช้แนวนี้ แต่ไม่ว่าแบบใดสะท้อนถึงปรัชญาธรรมเสมอ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

....ในช่วงหลังๆ อาตมาชอบตัดทิ้งรูปทรงจริงออกหมด ต่างจากจิตรกรรมเซนของญี่ปุ่นบ้าง ที่เซนยังเห็นรูปทรงวัตถุอยู่บ้าง แต่ของอาตมาดูเหมือนไม่ยึดติดกับการปรุงแต่ง รูปทรงนามธรรมแสดงถึงสิ่งที่อยู่เหนือความคิด ที่เรียกว่า “ชัคินทาซา” คือจิตเหนือจิตซึ่งเป็นสัจธรรม หรือความว่าง ภาพที่ถูกทำให้เป็นและไม่มีอะไรเหมือน คือการฉายภาพของความว่าง ความอิสระ อิทธิพลของเซนนี้ส่งผลต่อการทำงานศิลปะ และการปฏิบัติธรรมในช่วงหลังๆ เป็นอันมาก และดูเหมือนว่าแนวเซนจะเป็นวิทยายุทธสุดท้ายของอาตมาสำหรับการพัฒนาจิตด้วยศิลปะ ที่จะเข้าถึงฌาน

....บางทีชอบทำแบบอิมเพรสชันนิสม์ เพราะชอบเที่ยวหาสัจธรรมที่ต่าง ๆ อยากเก็บเอาความรู้สึกประทับใจไว้ แบบนี้มีวัตถุหรือธรรมชาติตรงหน้าอยู่แล้ว แล้ววาดสิ่งที่เห็นด้วยหมึกจีนให้เกิดค่าอ่อนแก่ จึงต่างจากแบบอิมเพรสชันนิสม์ทั่วไปที่ยึดหลักทฤษฎีสีและแสง ภาพของอาตมาจึงมีแต่สีดำเท่านั้น.

จากคำสัมภาษณ์จะเห็นว่า แม้ชื่นชอบแนวทางเซน แต่ก็คงดำรงบรรพชิตตามหลักธรรมวินัยแบบเถรวาท เพราะเหตุที่ถือว่าศาสนาไม่ว่าแนวทางใด แบบใดย่อมนำทางไปสู่การพัฒนาจิต อันเป็นสัจธรรมสากล

2. ด้านเรื่องราว เรื่องราวส่วนใหญ่ได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ภูเขา โขดหิน น้ำตก ที่สลายรูปทรงเหมือนออกไป เหลือโครงสร้างหลักๆ และสลับเติมแต่งเอาตามความรู้สึก ส่วนใหญ่จะประกอบคำคมบทกวีแฝงคติสอนใจ แบบเดียวกับกวีไฮกุของเซนของญี่ปุ่น โดยใช้ธรรมชาติชี้นำ จึงกล่าวได้ว่า ศิลปินผู้นี้ได้อาศัยศิลปะเป็นเครื่องมือถ่ายทอดหลักธรรม ภาพไม่ได้มีเรื่องราวตรงไปตรงมา ไม่มีเนื้อหาชัดเจนเข้าใจง่าย หากต้องใช้วิจารณ์ญาณเป็นการเขียนเชิงทัศนสัญลักษณ์ ให้ภาพชี้นำไปสู่หลักธรรมชั้นสูง ดังภาพในช่วงหลัง ที่เขียนเพียงเส้นสีดำลากไปมา เขียนวงกลมให้ผู้ดูถอดรหัสเอาเอง เช่น ภาพกลมๆ รอบๆ แต้มสีดำเป็นจุดๆ ในความหมายว่าพระอาทิตย์ รอบพระอาทิตย์คือความว่าง แต่ความว่างนั้นมีพลังมหาศาล เปรียบเสมือนสัจธรรม เรื่องราวเหล่านี้ผ่านการกลั่นกรองเหลือจิตวิญญาณที่ใสสะอาด เรียกว่าให้เข้าถึงฌาน คือจิตบริสุทธิ์ จิตที่ไร้มายา นั่นคือละทิ้งเรื่องราวที่สลับซับซ้อนให้เป็นเรื่องธรรมดา ทำงานๆ เหมือนผลงานเด็ก ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

....ภาพของอาตมาเหมือนของเด็ก ๆ เด็กมักแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา แต่อาตมาได้เอาแก่นพุทธธรรมมาเป็นแรงใจ แสดงออกด้วยใจบริสุทธิ์ ให้จิตตั้งเดิมทำงาน ผลงานจึงซ่อนความหมาย แฝงนัยลึกซึ้ง ให้เข้าใจว่าธรรมะกับธรรมชาติคือสิ่งเดียวกัน.

3. ด้านบริบททางสังคมที่เกื้อหนุน พระใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติโดยตลอด ปัจจุบันนี้เป็นพลังขับเคลื่อนให้ผูกพันกับความงามของธรรมชาติ เมื่ออายุ 22 ปี ได้เข้าอุปสมบท ใช้เวลาศึกษาธรรมะอยู่ 7 ปี วัดที่เลือกมักเป็นวัดอรุณวาสี หรือวัดป่าสาวิยัสสนาเป็นสำคัญ จึงไม่แปลกที่ผลงานไม่ว่าวรรณกรรม จิตรกรรมจะออกมาแสดงความรู้สึกผ่านธรรมชาติ บริบทที่เป็นแรงผลักดันนอกจากความศรัทธาในศาสนาพุทธ ยังเกิดจากสภาพพื้นฐานทางสังคม และการเรียนรู้วัฒนธรรม ดังจะกล่าวละเอียดดังนี้

3.1 สภาพทางสังคมในพื้นที่ ศิลปินเติบโตอยู่ในวิถีชีวิตแบบชนบท อยู่ชนเมืองหาดใหญ่ ซึ่งขณะนั้นยังมีความเป็นธรรมชาติอยู่มาก เป็นชุมชนชาวนาที่แต่ละครอบครัวรักใคร่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีเศรษฐกิจแบบพอเพียง

พอเลี้ยงตนเองและส่งบุตรหลานเรียนหนังสือโดยไม่เดือดร้อน แต่อาจต่างจากสมาชิกคนอื่น ๆ ที่สนใจศิลปะมาตั้งแต่เด็ก ๆ ขณะเดียวกันก็สนใจธรรมะ ทั้งที่ครอบครัวส่งเสียทางโลกให้เรียนชั้นสูงได้

3.2 การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ปัจจุบันนี้เป็นผลจากความมานะพากเพียรแสวงหาโลกทัศน์อันกว้างไกล ทำให้รอบรู้ทั้งปรัชญา ศาสนาตะวันตกและตะวันออก เรียนรู้รูปแบบศิลปะและวิธีการทำงาน ทั้งในวัฒนธรรมอินเดีย จีน ญี่ปุ่น และตะวันตก โดยศึกษาด้วยตนเอง ที่สนใจเป็นพิเศษ คือ วัฒนธรรมการเขียนรูปและธรรมะในปรัชญาเซนของญี่ปุ่น

4. การให้คุณค่าและความหมายทางสุนทรียะ จากการวิเคราะห์จิตรกรรมทำให้เห็นว่า ศิลปะมีล้วนสามารถขับเคลื่อนได้ทุกกิจการ เป็นสิ่งที่ผนวกเป็นเนื้อเดียวกับความเป็นมนุษย์ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

....คุณค่าของชีวิตอยู่ที่ดวงจิตอันว่างเปล่า หรือสัจธรรม อันเป็นภาวะที่พึงมีในกิจของสงฆ์ ศิลปะก็คือชีวิต ไม่ว่า การเดิน การนอน การกินอาหาร การสวดมนต์ ล้วนเป็นศิลปะของการดำเนินชีวิต.

คำกล่าวของท่านที่ว่าศิลปะคือชีวิต เป็นการตอกย้ำโน้มน้าวที่นำพาให้บรรลุถึงธรรมทุกอย่าง การให้คุณค่าและความหมายจึงอาจสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ 2 ประเด็นคือ

1. สุนทรียะเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ที่บริสุทธิ์ปราศจากการปรุงแต่ง การอภิลักษณ์ อุปาทาน สิ่งยั่ว ความงามต้องเกิดจากจิตที่ไม่กังวล การส่งเสริมให้ชีวิตมัวหมอง การหลงอยู่ในบ่วงกามไม่พาชีวิตให้สูงส่ง ไม่ใช่ความสุขแท้จริง ประมัตตจะของความงามที่แท้จริงคือสิ่งธรรมดาสามัญ

2. สุนทรียะมาจากสัจธรรมของกฎธรรมชาติ เป็นสภาพจิตเดิมที่มีมาแต่กำเนิด แต่เนื่องจากสังขมเลวร้ายจึงทำให้เปลี่ยนไป การกิจของมนุษย์คือรักษารัฐธรรมชาติและกฎธรรมชาติ ทำลายตัวครอบงำ ทั้งรูปธรรมนามธรรม การฝึกสติ สมาธิเป็นการเอาชนะมารอย่างหนึ่ง เพื่อจะพิสูจน์หาทางปฏิบัติให้เข้าถึงจิตดั้งเดิม ซึ่งหลอมความงาม ความดี และความจริงไว้อย่างเป็นเอกภาพ

กรณีจิตรกรรมของศิลปินในวัฒนธรรมจีน วิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ด้านรูปแบบ หลินฮวงอี้เช่นเดียวกับศิลปินจีนอื่น ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดศิลปะตามแบบประเพณี กล่าวคือเขียนโดยใช้หมึกจีน ตัดทอนรูปทรงออกจากธรรมชาติเหมือนจริง เน้นที่พลัง การใช้พู่กันให้มีชีวิตชีวา เขียนจากแก่นความรู้สึกลึกภายในมากกว่าเขียนแบบธรรมชาติตรงหน้า รูปแบบจึงคล้ายจิตรกรรมจีนทั่วไป แม้เคยอาศัยอยู่ในอเมริกา ชื่นชอบแบบจิตรกรรมตะวันตก อยู่เมืองไทยชื่นชมกับจิตรกรรมแบบไทยประเพณี แต่หลินฮวงอี้ยังคงพยายามรักษาตัวตนของศิลปิน ตามอัตลักษณ์จีน เพราะเหตุว่า ประการแรก คนไทยยังคงชื่นชมสไตล์การเขียนจิตรกรรมแบบจีนอยู่มาก ประการที่สอง เมืองไทยมีเสรีภาพในการใช้ชีวิต ไม่ถูกบังคับหรือลดทอนสิทธิตามคนส่วนใหญ่ของประเทศ ประการที่สาม ชาวไทยเชื้อสายจีนกลุ่มใหญ่ในชาติใหญ่ให้การต้อนรับคนที่มาจากชาติพันธุ์เดียวกัน เพื่อประโยชน์บางอย่าง เช่น สอนภาษาจีนให้ลูกหลาน การขอข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนเพื่อการท่องเที่ยว รูปแบบการเขียนของหลินฮวงอี้จึงไม่ถูกต่อต้าน หรือถูกกดทับโดยวัฒนธรรมไทย ตรงกันข้ามกลับเป็นแรงผลักดันให้วาดได้มากยิ่งขึ้น ยิ่งเป็นคนต่างด้าวที่ไม่มีรากเหง้าความเป็นไทย ยิ่งต้องใช้ความพยายาม อดทน เพื่อให้เรียนรู้ลักษณะที่ถูกต้อง เป็นการเพิ่มความเข้มข้นของสไตล์ภาพวาดแบบจีน

สิ่งที่ศิลปินพยายามอย่างยิ่งสำหรับพื้นฐานการเขียนคือ ให้ทุกคนฝึกจับพู่กันจีน ฝึกลากเส้นด้วยหมึกจีนครั้งแล้วครั้งเล่า ในทิศทางต่าง ๆ รูปทรงต่าง ๆ เพราะเชื่อว่า หากสามารถจับพู่กันได้ ตัวตนลายเส้น ย่อมเป็นแนวทางให้วาดภาพง่ายขึ้น เพราะจิตรกรรมจีนไม่ต้องใส่ใจกับความเหมือน หรือไม่เหมือนนัก หลินฮวงอี้มักสาธิตการเขียนด้วยตนเอง พร้อมอธิบายการสำรวจใจ ควบคู่กับการแกว่งแขน รูปแบบที่อธิบายจึงเหมือนเน้นที่กระบวนการมากกว่าผลงานที่ออกมา ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

...เหล่าซือมีผู้กันแบบแห้งกับแบบชุ่มน้ำ ทั้งสองต้องผสมอยู่ในภาพเดียวกัน ภาพเกิดจากความประสานลง
ตัวระหว่างพื้นที่ว่างกับรูป แต่ไม่ว่าแบบใด สิ่งที่ว่าต้องก่อให้เกิดความรู้สึกมีชีวิตชีวา ไม่เพียงแค่ระบายสี สีไม่ต้องใช้
มากนัก แต่เน้นวิธีการใช้พู่กันอย่างรวดเร็ว.

รูปแบบการใช้สีของศิลปินมี 2 แบบใหญ่ๆ คือ ใช้หมึกดำอย่างเดียว กับใช้หมึกดำผสมสีอื่นต่าง ๆ
ภาพเหล่านี้วาดใส่กรอบแสดงอยู่ภายในห้อง ส่วนหนึ่งจำหน่ายให้ผู้สนใจ เป็นทั้งครูและทำงานศิลปะควบคู่กันไป หาก
แบ่งศิลปินจีนแล้วมีหลายประเภท ประเภทนักปราชญ์ นักวิชาการ อาชีพ และประเภทพิสดาร หลินฮวงอี้จัดอยู่ในศิลปิน
จีนประเภทอาชีพ หากสอนศิลปะและภาษาจีนเป็นกิจกรรมเสริมรายได้

2. ด้านเรื่องราว ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวของธรรมชาติ ต้นไม้ ดอกไม้ เช่น ดอกบัว เหมย ภูเขา สัตว์ เช่น ปลา
หมี่ เป็นต้น ประเภทภาพที่เป็นมงคลในอุดมคติตามความนิยมของจีน แต่มีสิ่งหนึ่งที่มักกล่าวย้ำเสมอคือ การเขียน
ภาพ 12 ราศี โดยใช้พู่กันตัวดียวเรียบง่ายเป็นรูปประจำปีเกิดทั้ง 12 ตัว ด้วยเหตุว่า คนไทยนิยมเรื่องโหราศาสตร์
มาก การเขียนภาพเหล่านี้ช่วยตอบสนองความพอใจของคนจำนวนหนึ่ง ที่นำไปใช้เป็นมงคลชีวิต แต่น่าสังเกตว่า
เรื่องราวทุกภาพมีอักษรจีนประกอบ อักษรนี้เป็นบทกวีบรรยายประกอบภาพ (เพียงดูภาพ และไม่ฟังคำอธิบายเพิ่มเติม
จะเข้าใจยาก) ในบทกวีแฝงไว้ซึ่งแนวความคิด คติสอนใจให้คนติดตามอยู่เสมอ เป็นคำสั้นๆ แต่มีความหมายลึกซึ้ง
กินใจ สิ่งที่แสดงออกจากภาพจีนยังมีหลายๆ ประการที่น่าสนใจ ประการแรกภาพวาดเป็นเครื่องมือส่งเสริม ที่ช่วยขัด
เกลาจิตใจ ให้มนุษย์มีคุณธรรม ประการที่สองหากเป็นภาพทิวทัศน์หลิน ฮวงอี้มีกวีชาวจีนให้มีขนาดใหญ่ รูปคน
รูปสัตว์ขนาดเล็กไม่เด่นชัด ราวกับว่า ต้องการให้สัจธรรมความจริงของธรรมชาติอยู่เหนือสิ่งใด (ต่างกับจิตรกรรม
ตะวันตก ที่มักเขียนคนให้เด่นชัด ธรรมชาติเป็นรอง ดังเช่น สมัยเรอเนซองซ์) และคงเห็นแล้วว่า ในที่สุดมนุษย์ก็ต้อง
พ่ายแพ้ต่อธรรมชาติ ประการที่สามเรื่องราวไม่สลับซับซ้อนมากนัก เป็นเรื่องที่เห็นจนชินตา เช่น ภูเขา ดอกบัว ก้อน
เมฆ ประติษฐานธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นไม่ค่อยปรากฏในผลงานของศิลปินผู้นี้ ตรงนี้อาจตีความได้ว่า ศิลปินจีนนั้นเชื่อใน
จิตวิญญาณของธรรมชาติว่า ยั่งยืนที่สุด

3. ด้านบริบททางสังคมที่เกื้อหนุน สภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตและทำงาน
ศิลปะของหลินฮวงอี้ ดังนี้

3.1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจในพื้นที่ เมืองหาดใหญ่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม มีคนอาศัยหลากหลาย
วัฒนธรรม คนจีนเป็นผู้บุกเบิก การที่มีคนเชื้อสายจีนอยู่มาก ทำให้ความต้องการเสพ แสวงหาวัฒนธรรมจีนสูงมาก มี
ความพยายามสร้างอัตลักษณ์แห่งตน พร้อมกับความรู้ทางศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าฝึกเขียนพู่กันจีน ร่ำมวยจีน ชม
อุปรากรจีน หรือศึกษาภาษาและวรรณกรรมจีน การที่อยู่หาดใหญ่ได้นานปี ครั้งแรกรัฐบาลได้หัวส่งมา ครั้งที่สองมา
ด้วยตนเอง แสดงให้เห็นว่ามีความผูกพันกับเมืองหาดใหญ่ มีความรู้สึกอยู่เมืองนี้ไม่ต่างกับประเทศตนมากนัก เพราะมี
วัฒนธรรมใกล้เคียงกัน ทั้งคนไทยอาศัยดี การทำงานร่วมกิจกรรมกับคนไทยมีความราบรื่น ลูกศิษย์ที่มาเรียนศิลปะ
มีสัมมาคารวะ อ่อนโยน สร้างความรู้สึกเหมือนดำรงวิถีศิลปินไทยคนหนึ่ง ยิ่งปัจจุบันพูดภาษาไทยได้คล่องกว่าก่อน
อุปสรรค การใช้ชีวิตประจำวันก็ยิ่งลดลง

3.2 ความเลื่อมใสในพุทธศาสนา-มหายาน รวมถึงขงจื้อ เต๋า หลินฮวงอี้คล้ายคนจีนทั่วไปที่ยังคงมี
ความเชื่อ ศรัทธาต่อพุทธศาสนา-มหายาน ลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋อย่างแยกไม่ออก ผสมผสานอยู่ในการดำรงชีวิต
ประจำวัน มีการประกอบพิธีกรรมตามวาระประจำปีอย่างสม่ำเสมอ มีพฤติกรรมดำรงชีวิตประจำวัน เช่น การไหว้บรรพ
บุรุษ การให้เกียรติระหว่างกันของคนในครอบครัว (สังเกตจากการสัมผัสที่มักเล่าถึงความรักของคนในครอบครัวที่
ได้หัว) รวมถึงการไหว้พระพุทธรูป เทวรูป บางครั้งอาจารย์ยังให้คำแนะนำการตกแต่งจิตรกรรมตาม ศาสน
สถานต่างๆ ความเป็นศิลปิน นักปรัชญาและครูสอนศิลปะได้รับมรดกสืบทอดตามแบบจารีตมาอย่างต่อเนื่อง ขงจื้อและ
เต๋าเป็นแรงผลักดันให้เขียนต้นไม้ ประกอบคำจากบทกวีขงจื้อ รวมถึงปราชญ์จีนคนอื่นๆ อาจารย์แนะนำให้ผู้เรียนฝึกใช้

ผู้กัน ประสานภาพกับที่ว่าง พิจารณาความงามจากธรรมชาติ เลียนแบบก่อนพลิกแพลงเป็นตัวของตัวเอง โดยภาพที่เลือกเขียนนั้นเน้นถึงคติปรัชญาเสมอ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

...บางอย่างเกิดจากคำ หยินหยาง คนแรกๆ ค้นหาความงามกับธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็น ก้อนหิน ก้อนเมฆ ยอดเขาน้ำตก ดอกบัว ...ชอบสร้างสรรค์ให้เข้ากันระหว่างรูปกับพื้น วัตถุต่อวัตถุ ....ดอกบัวมีความหมายถึงพุทธศาสนา แสดงความบริสุทธิ์ ไร้มลทิน ทุกครั้งเมื่อเขียน ต้องตวัดพู่กันอย่างสำรวม ใจหนึ่ง มีสมาธิ

3.3 การเรียนรู้วัฒนธรรม สิ่งหนึ่งที่ทำให้ศิลปินดำรงชีวิตอยู่ได้ในเมืองหาดใหญ่ คือความพยายามเข้าใจวัฒนธรรมอื่นๆ ซึ่งไม่เฉพาะวัฒนธรรมไทยทั่วไปเท่านั้น แต่รวมถึงวัฒนธรรมอิสลาม วัฒนธรรมคนใต้ การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยแสดงให้เห็นจากการฝึกพูดภาษาไทย การศึกษาศิลปะไทย อาจารย์ชื่นชมกับจิตรกรรมไทยมาก ในห้องมีการตกแต่งภาพแบบจีนปะปนกับแบบไทย หลินฮวงอีเห็นว่า จิตรกรรมจีนคล้ายกับจิตรกรรมไทย ที่เป็นการแสดงออกผ่านความรู้สึก ไม่ใช่เลียนแบบวัตถุธรรมชาติเหมือนเห็นเป็นภาพในอุดมคติ แต่งด้วยปรัชญาลึกซึ้ง

หลินฮวงอ๋อยินดีกับผู้ที่สนใจศิลปะจีนทุกชาติ ศาสนา แม้มุสลิมจะขอเรียนรู้การเขียนพู่กัน ก็ไม่รังเกียจ กลับมองเป็นเรื่องดีจะได้เรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน การพูดภาษาไทยเป็นการเปิดทางสู่ความเข้าใจอื่นๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะการถ่ายทอดการเขียนภาพพู่กันจีนแก่คนไทย หากใช้ภาษาไทยไม่คล่อง จะเป็นอุปสรรคอย่างมาก การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนไทยพุทธ ไทยมุสลิมในห้องฉัน ส่งผลให้วงตัวกลมกลืนกับคนในพื้นที่ง่ายขึ้น ศิลปินระดับรางวัลการวาดภาพที่ไปทำลายความศรัทธาคนศาสนาอื่นๆ และหากเรียกร้อง เพื่อสร้างจิตศรัทธาในศาสนาตามแบบวัฒนธรรมไทยลูกผสมก็จะตอบสนอง เช่น เมื่อคนไทยที่ไม่มีเชื้อสายจีน หรือทิ้งห่างมากแล้ว ให้เขียนภาพมงคลเพิ่มชะตาชีวิต หรือเขียนตัวอักษรในพิธีกินเจก็ยินดีช่วย

4. การให้คุณค่าและความหมายทางสุนทรียะ จากการวิเคราะห์ดังกล่าว มีข้อสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับทัศนคติ ความงามของศิลปินหญิงอื่น ๆ ออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. สุนทรียะเป็นสิ่งที่ถูกถ่ายทอดมโนคติ ซึ่งถูกสั่งสมมาช้านานตามประเพณี ศิลปินมีหน้าที่ทำตามแบบ เลียนแบบ หรือพลิกแปลงตามความเหมาะสม ความงามที่แท้ไม่อาจปฏิเสธจรรยาที่ได้จากการขัดเกลา อบรมจากหลักธรรมในมรรควิถีสองศาสนา และคติความเชื่อ

2. สุนทรียะมีได้อยู่ที่รายละเอียด ความเหมือน หรือรู้ดีว่าใครเป็นผู้วาด แต่อยู่ที่ผลงานที่น่าเสนออยู่ตรงหน้า ความประสาธน์ถึงระหว่างรูปกับพื้น (ความว่าง) ความแม่นยำ เจ็บปวดของการลากพู่กัน ธรรมชาติเป็นแรงดลใจให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ เป็นเรื่องราวที่ปรารถนา ศิลปินมีหน้าที่ต่อเติม ให้ธรรมชาติมีคุณค่าต่อการกระตุ้นคุณธรรม จริยธรรมของมนุษย์

3. รสนิยมสุนทรีย์จะเป็นวัฒนธรรมของคนทุกชาติ สามารถปรับตัว สร้างความกลมกลืนให้เกิดขึ้นระหว่างคนต่างวัฒนธรรมได้ การเสพศิลปะไม่ว่าทัศนศิลป์ ดนตรี ภาษาและวรรณกรรม ก่อให้เกิดความปิติ รื่นรมย์ เป็นแรงปรารถนาของทุกชีวิต ทุกชาติ ศาสนา ศิลปะก่อให้เกิดความเข้าใจความรู้สึกซึ่งกันและกัน ช่วยสร้างเอกภาพในจิตสำนึกอันดีงาม ความสันติท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรม

กรณีจิตรกรรมของศิลปินในวัฒนธรรมมลายู วิเคราะห์ได้ดังนี้

1 ด้านรูปแบบ ศิลปินผ่านการศึกษาในสถาบันศิลปะมาตามระบบ เรียนรู้ศิลปะแบบประเพณีและร่วมสมัย ฉะนั้นจึงมีประสบการณ์หลากหลายรูปแบบ สิ่งเหล่านี้ถูกหล่อหลอมจนกระทั่งหันมาสร้างสรรค์ผลงานเฉพาะ ที่สะท้อน ภาพวิคิด และวิถีชีวิตในวัฒนธรรมตน ในช่วงแรกๆ มักสร้างผลงานจากการจำลองวัตถุที่อยู่ตรงหน้า เลียนแบบสิ่งที่ เห็นให้เหมือน ตามระบบการศึกษาที่เน้นศิลปะวิชาการ (Academic Art) แต่ใช้สติมาจินตนาการของตน จนภายหลังหัน มาแสดงออกในเทคนิคเฉพาะตน หากจะวิเคราะห์ผลงานแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือแบบเหมือนจริง รูปแบบแรก ๆ จะ

เขียนแบบจำลองภาพเหมือน จากเหตุการณ์ หรือวัตถุต่างๆ อาจเหมือนบ้างไม่เหมือนบ้าง และแบบกึ่งธรรมชาติ กึ่งนามธรรม โดยผสมผสานหลายเทคนิคโดยเฉพาะการใช้เทคนิคแบบบาติก มัดย้อม นำความงดงามของลวดลาย บาติกมาประยุกต์ใช้ วิธีนี้ทำให้เขาประสบความสำเร็จอย่างมาก มีชื่อเสียง และโดดเด่นอยู่ในวงการเฉพาะศิลปะ เพราะมีวิธีแสดงออกเฉพาะตน ศิลปินสร้างภาพในใจ โดยตัดทอนรูปทรงธรรมชาติ ใช้ผ้าบาติกเป็นระนาบพื้นแทนผ้าใบ ใช้สีอะครีลิกลากเส้น ก่อรูปทรงแบบง่าย ๆ ตามจินตนาการ ดูคล้ายศิลปะอนารยชน

2. ด้านเรื่องราว เรื่องราวส่วนใหญ่ได้รับแรงดลใจจากธรรมชาติ ต้นไม้ ภูเขา ทะเล หรือเหตุการณ์สังคม ที่ศิลปินสร้างมโนทัศน์ความงาม โดยประยุกต์ศิลปะพื้นฐานเข้ากับวิธีการของตน ผลงานเน้นการแสดงเทคนิควิธีการ ถ่ายทอดมากกว่าเนื้อหาเรื่องราวกล่าวคือ นำแรงดลใจจากธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ใบไม้ มาจัดองค์ประกอบใหม่ ในลักษณะกระจายไม่คำนึงถึงแสงเงา หรือทิศทางตามหลักเส้นนำสายตา ใช้สีหลายสี คลุมโทนด้วยสีโทนเย็น จำพวก สีเขียว สีน้ำเงิน มีสีแดง สีร้อนเพียงเล็กน้อย เช่น วาดต้นตาลริมน้ำ ให้เงาตาลสะท้อนลงน้ำ มีพระจันทร์ข้างแรม สีเย็น ตาและหมองหม่น เมื่อตัดเส้นสีเหลืองสว่าง สร้างความจัดจ้านขอบวัตถุ ให้บรรยากาศยามค่ำคืนปล่อยให้ผู้ดู จินตนาการขึ้นเอง เนื้อหาของต้นไม้ ดวงจันทร์ ดวงดาว ฯลฯ เหมือนภาพสะท้อนเงามืดของชีวิต และสิ่งที่ขาดไม่ได้ และมีเกือบทุกภาพคือ ดวงจันทร์ ท่ามกลางดวงดาว อาจช่วยขยายคติความงามที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตและความเชื่อ เกี่ยวกับศาสนาของชาวไทยมุสลิม

3. ด้านบริบททางสังคมที่เกี่ยวพัน สังคมย่อมส่งผลต่อผลงานตามสภาพการรับรู้ของศิลปิน ขณะเดียวกัน ผลงานก็เป็นเงาสะท้อนสังคมได้เช่นเดียวกัน จากการวิเคราะห์ผลงาน การดำรงวิถีศิลปินพบว่า บริบทหรือปัจจัยที่ ส่งผลต่อการทำงานศิลปะ มีดังนี้

1. สภาพพื้นฐานครอบครัว ศิลปินมีภูมิลำเนาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น เช่น การพูด การใช้นาม อาหาร การแต่งกาย เคยศึกษาอยู่ในกรุงเทพ แล้วกลับมาทำงานอยู่หาดใหญ่ จึงเรียนรู้ชีวิต คนเมืองได้มาก มีความคิดทันสมัย ปรับตัวง่าย สิ่งที่ยังคงเป็นแรงยึดเหนี่ยวจิตใจคือ พระอัลลอฮ์ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ชีวิตกลางธรรมชาติ ไม่ว่าภูเขา ทะเล ไร่นา เป็นผลจากการสร้างสรรค์ของพระเจ้า เป็นแรงบันดาลใจให้ผมไม่รู้จบ” ความคุ้นเคยกับหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างเช่น ผ้าบาติกที่นิยมอยู่ในพื้นที่ ได้ช่วยผลักดันให้สร้างสรรค์รูปแบบใหม่ ๆ ผสมผสานศิลปะพื้นบ้านกับศิลปะร่วมสมัยเข้าด้วยกัน ภายใต้กรอบศาสนา

2. ความเลื่อมใสในศาสนาอิสลาม แม้ศิลปินเป็นมุสลิมผู้เคร่งครัดคนหนึ่ง แต่เชื่อในการกระทำของตนเอง มีเหตุผลและไม่ดูแคลนศาสนาอื่น ดังที่เขาเห็นว่า การเขียนรูป ปั้นรูปต้องดูวัตถุประสงค์ หากทำเพื่อบูชาคงไม่ทำเพราะผิดศีลธรรม แต่หากทำเพื่อแสดงวิถีชีวิตย่อมทำได้ อาจเป็นเพราะผ่านโลกสมัยใหม่ ผ่านการศึกษา ยังมีมุสลิมในพื้นที่อีกจำนวนมากไม่เข้าใจ และเชื่อว่า แม้จะทำการใดๆ ที่นอกกรอบศาสนา ก็ถือว่าผิดกฎ การคลุกคลีกับศิลปินชั้นนำ เสมอๆ เป็นแรงกระตุ้นให้กล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำ แม้จะถูกวิพากษ์วิจารณ์จากญาติพี่น้องก็ตาม ยกตัวอย่าง เมื่อครั้งแสดงตามกิจกรรมในโอกาสครบรอบ 100 ปีชาตกาลของพุทธทาสภิกขุ ที่วัดสวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นศิลปินมุสลิมคนเดียวที่ร่วมแสดงภายใต้ชื่อภาพบัวผันน้ำ ซึ่งมีนัยสำคัญถึงพุทธศาสนา ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

....ผมศรัทธาท่านพุทธทาส เพราะท่านให้แต่ละคนศึกษาศาสนาของตน ให้เข้าถึงแก่นแท้ และนำไป แก้ปัญหาของตนให้ถูกต้องเหมาะสม อีกอย่างคือสภาพวัดของท่าน แสดงถึงการดำเนินชีวิตที่ประสานประโยชน์ ระหว่างป่ากับคน ซึ่งได้ปฏิบัติเป็นตัวอย่างและดำเนินชีวิตให้เห็นอย่างชัดเจน....

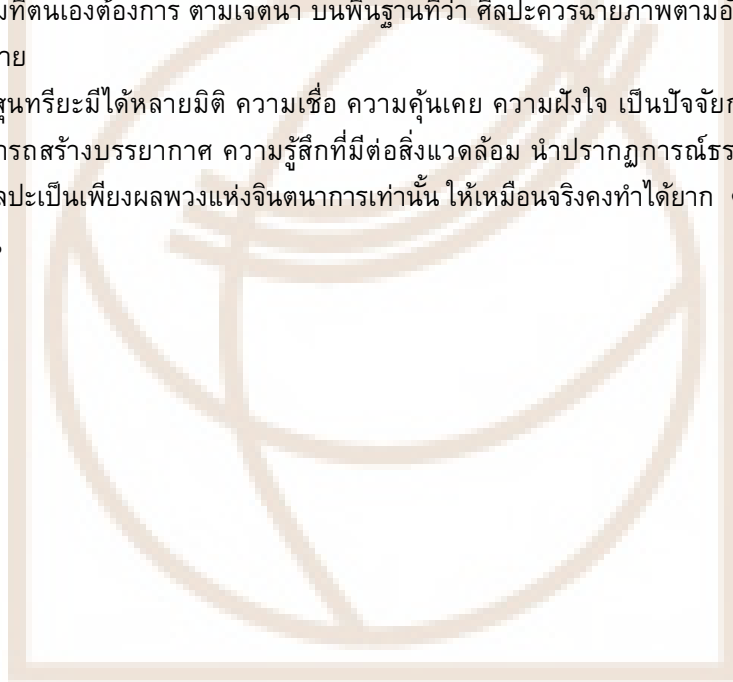
จากข้างต้นยังชี้ให้เห็นว่า ความเคร่งครัดศาสนาไม่ใช่อุปสรรคต่อการสร้างสรรค์และแสดงผลงาน แต่ควรตั้งอยู่ในเหตุผลที่ถูกต้อง เจตนาเป็นสิ่งที่พิสูจน์ถึงการกระทำที่ถูกต้อง มิใช่วัดด้วยมรรคผลแห่งการกระทำเท่านั้น ผลงานแสดงเอกลักษณ์ประการหนึ่งคือ เกือบทุกภาพจะมีรูปพระจันทร์เสี้ยวกับดวงดาวเสมอ ซึ่งดาวกับพระจันทร์เสี้ยว

เป็นสัญลักษณ์หนึ่งของชาตินิยม ผลงานของเขายังสะท้อนวิธีคิดแบบหลังสมัยใหม่ โดยมีได้ดำเนินการตามศิลปะวิชาการของตะวันตกอีกต่อไป แต่ใช้ทุนวัฒนธรรมมุสลิม การเสกศิลป์พื้นบ้านเข้ามาแฝงเร้นอยู่ในผลงาน เขาจบการศึกษาศิลปะอย่างเป็นระบบ ระหว่างนั้นความรู้และเข้าใจศิลปะหลังสมัยใหม่มีไม่มากนัก เข้าใจสาระของศิลปะสมัยใหม่มากกว่า แต่การทำงานศิลปะของเขาได้ต่อยอดกระแสนี้ไว้เสมอ ศิลปินที่มีชื่อเสียง นักวิชาการศิลปะยอมรับความสามารถของเขา พร้อมกับถือคติว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพทางความคิดภายใต้บริบทที่มีอยู่ นั่นคือ เคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม ให้เกียรติศิลปินพื้นถิ่น และยกระดับความสำคัญของศิลปินที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านมากขึ้น

4. การให้คุณค่าและความหมายทางสุนทรียะศิลป์มุสลิมนี้ แสดงถึงการผ่านการหล่อหลอมภูมิปัญญาและวิถีชีวิตท้องถิ่น จึงแสดงความงามแบบท้องถิ่น เข้ามาสอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบวิธีการ และการนำเสนอเนื้อหา โดยเห็นว่า

1. สุนทรียะมีอยู่ทุกหนแห่ง ในวิถีชีวิตชุมชน ไม่ว่าจะเป็นชาติ ศาสนา หรือวัฒนธรรมใดก็ตาม การสร้างสรรค์ความงามไม่จำเป็นต้องดำเนินตามกระแสตะวันตก หรือตามประสบการณ์การศึกษาอย่างเป็นระบบ แต่สามารถรังสรรค์ได้ตามที่ตนเองต้องการ ตามเจตนา บนพื้นฐานที่ว่า ศิลปะควรฉายภาพตามอัตลักษณ์ และสะท้อนถึงวัฒนธรรมอันหลากหลาย

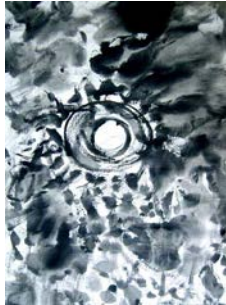
2. สุนทรียะมิได้หลายมิติ ความเชื่อ ความคุ้นเคย ความพึงใจ เป็นปัจจัยก่อให้เกิดรูปลักษณ์ทางทัศนศิลป์ ศิลปินสามารถสร้างบรรยากาศ ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งแวดล้อม นำปรากฏการณ์ธรรมชาติ วัฒนธรรมลงสู่จิตสำนึก ดังนั้นภาพศิลปะเป็นเพียงผลพวงแห่งจินตนาการเท่านั้น ให้เหมือนจริงคงทำได้ยาก ความงามจึงเป็นอุดมคติ ไม่ใช่งามเพราะเหมือน

Institute of Culture and Arts

ตารางการเปรียบเทียบจิตรกรรมทั้งสามกลุ่มวัฒนธรรม

เรื่อง	ศิลปินในวัฒนธรรมไทย	ศิลปินในวัฒนธรรมจีน	ศิลปินในวัฒนธรรมมลายู
รูปแบบผลงาน	เขียนแบบนามธรรม และกึ่งนามธรรม แต่โอนเอียงตามแบบสากล และประเพณีต่างชาติ แบบสากลใช้สีจุดฉาด สดใส คล้ายแนวเอ็กซ์เพรสชันนิสม์ แบบนามธรรมเลียนแบบเซ่น ใช้หมึกดำ สีน้ำมัน สีอะคริลิก สีน้ำมันวาดโดยใช้พู่กันลากโดยไม่คำนึงถึงสีสัน และรูปทรงตามธรรมชาติ ใช้สีต่าง ๆ มากสี ละลานตา (พหุรงค์)บางภาพมีโทนเย็น โทนร้อน เน้นเส้นสายพู่กันเด่นชัด ไม่เกลี้ยให้เรียบ ส่วนสีดำ ใช้เขียนแนวเซ่น (เอกรงค์) ตะหวัดอย่างเรียบง่าย ทุกภาพไม่แสดงมิติ ระยะใกล้ไกล หรือแสงเงาใดๆ	เขียนแนวประเพณี และกึ่งนามธรรม เน้นการใช้พู่กัน รักษาวิธีเขียนแบบโบราณของจีน ใช้สีน้ำ และหมึกดำจีน การวาดเป็นการใช้วงแขนตัวพู่กันสร้างภาพมากกว่าข้อมือ การแต้มสีดำ มักปล่อยให้เห็นรอยตัวตวัด เหวี่ยงหรือโฉบ ทั้งส่วนที่แห้ง และส่วนที่ชุ่มน้ำ ระบายสีดำ ให้มีความอ่อนแก่ในตัว สีสดใสน้อยมาก แม้มีสีอื่น ๆ บ้าง แต่เมื่อลงสีดำ ทำให้ดูอึมครึม ภาพทิวทัศน์มักเห็นมิติจากสูงลงมาต่ำ มีระยะใกล้ไกล แต่ไม่ค่อยแสดงแสงเงาชัดเจน	เขียนแนวกึ่งนามธรรม และเหมือนจริง มีลักษณะพื้นบ้าน แสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ใช้เทคนิคพื้นบ้านแบบบาติกผสมเข้ากับสีเส้นแบบร่วมสมัย ส่วนใหญ่ใช้สีน้ำมัน สีอะคริลิก วาดพู่กันบนผ้าบาติก วิธีวาดจะสร้างลายบาติกพื้นหลัง แล้ววาดลงบนผืนผ้า เน้นรูปทรงด้วยขอบขาว ทับด้วยสีเหลืองทองอีกครั้ง ทำให้ภาพดูแปลกใหม่ บางครั้งเขียนบนผ้าใบ มักโฉบพู่กัน เห็นรอยเส้นเป็นช่วงๆ แบบกึ่งนามธรรม ไม่แสดงมิติ แสงเงาใดๆ แต่คาดคะเนถึงระยะได้บ้าง จากการตัดเส้น และการบดบังของภาพ
เรื่องราว	ส่วนมากได้รับแรงดลใจจากธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ภูเขา ไซดหิน แต่ตัดทอนรูปทรงและเปลี่ยนสีใหม่ดูง่าย ๆ วางเป็นระนาบแบนๆ เติมพื้นภาพ ส่วนแนวนามธรรมเกิดจากการคิดคำนึงจินตนาการ ที่แฝงในความหมายเกี่ยวกับพุทธปรัชญา	รับแรงดลใจจากธรรมชาติ ภาพสัตว์ 12 ราศี เรื่องราวมักอยู่ในกรอบที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น สิ่งมงคล ทิวทัศน์ที่แฝงความหมายปรัชญาเต๋า เกือบทุกภาพเขียนคำกวีช่อนัยความหมายอย่างลึกซึ้ง	รับแรงดลใจจากวิถีชีวิตธรรมชาติ ภูเขา ต้นไม้ ดวงจันทร์ ดาว ดัดแปลงรูปทรงตามจินตนาการ แต่มักเน้นบรรยากาศค่าคึกมากกว่ากลางวัน ใช้สีอึมครึม และมีรูปพระจันทร์เสี้ยวเกือบทุกภาพ
บริบททางสังคมที่เกื้อหนุน	เป็นลูกชาวนา มีสังคมวัฒนธรรมแบบชาวบ้านภาคใต้ ชื่นชอบธรรมชาติเป็นชีวิตจิตใจและเลื่อมใสในหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ปัจจุบันใช้ชีวิตอย่างบรรพชิต อยู่วัด มีฐานะเป็นเจ้าอาวาสในสำนัก	มีวิถีทางสังคมและวัฒนธรรมตามแบบชาวจีนทั่วไป นับถือพุทธ-มหายาน คติปรัชญาแบบเต๋า และขงจื้อ การอยู่เมืองไทยนาน บางอย่างจึงปรับตัวเข้ากับคติแบบไทย โดยเฉพาะการใช้ชีวิตท่ามกลางคน	มีวิถีวัฒนธรรมแบบมุสลิม แต่จากการเข้าศึกษาสายสามัญและวิชาชีพของรัฐ และอยู่ท่ามกลางสังคมไทยพุทธมานาน ทำให้มีสภาพไม่ต่างจากคนส่วนใหญ่ เข้าใจในความแตกต่าง ของบุคคล ความ

	สงฆ์กลางป่าเขาแห่งหนึ่ง เคยเดินทางศึกษาธรรมะที่ต่าง ๆ นับแต่สวนโมกข์ เคยเป็นศิษย์พุทธทาสภิกขุ จึงมีความรู้เข้าใจพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง เวลาพูดมักให้ความหมายเชิงปรัชญา เนื่องจากชอบธรรมชาติ ศิลปะเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงได้นำเอาแก่นพุทธศาสนา มาถ่ายทอดผ่านผลงานจิตรกรรม	ไทยเชื้อสายจีน ทำให้มีพลังที่จะแสดงออกแบบตนอยู่มาก ยาก สิ่งโน้มน้าสำคัญ คือ การเห็นคุณค่าจิตรกรรมพอๆ กับเรื่องภาษา และวรรณกรรม โดยเฉพาะกับการใช้พู่กัน ที่แสดงออก ทั้งความเป็นปราชญ์และศิลปิน เขาใช้ภาษาเบิกทาง เพื่อทำหน้าที่ความเป็นครู และศิลปินอย่างสมบูรณ์	มีเหตุผล พูดไทยคล่อง แต่งกายสากล มีเพียงบางเรื่องที่ทำให้เขาเป็นตัวของตัวเอง มีความจงรักภักดีต่อพระเจ้า ถือศีลอด แต่ไม่ปฏิเสธศาสนาอื่น เข้าวัด เขียนภาพได้ ถ้าไม่ใช่เพื่อการกราบไหว้บูชา
หลักคิดทางศิลปะ	การทำศิลปะให้เป็นของง่าย ละทิ้งเรื่องราวที่สลับซับซ้อนให้เป็นเรื่องธรรมดา แต่ชี้เข้าสู่หลักพุทธธรรมขั้นสูง	ศิลปะที่ยึดถือตามแนวประเพณี สะท้อน อัตลักษณ์ความเป็นจีน แสดงทักษะและความรู้ลึกมีชีวิตชีวา	ศิลปะที่ยึดถือวิถีคนท้องถิ่น ความเชื่อ ผสานสังคมใหม่สิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับเทคนิคมากกว่าเรื่องราว
การให้คุณค่าและความหมายทางสุนทรียะ	สุนทรียะต้องเป็นการตอบสนองจากสิ่งเร้าที่บริสุทธิ์ ไร้การปรุงแต่ง อาลัยอาวรณ์ ศิลปะต้องเกิดจากจิตที่ไม่กังวล และสะท้อน สัจธรรมของธรรมชาติ หรือสภาพจิตเดิมที่มีมาแต่กำเนิด	สิ่งใดที่มีสุนทรียะต้องถูกถ่ายทอดมโนคติ ความงาม ไม่ได้อยู่ที่รายละเอียดและมีแสงเงาเหมือน แต่อยู่ที่ความแม่นยำของการใช้พู่กัน ที่สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาและมโนสำนึกด้านจริยธรรม	สุนทรียะมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง ทุกคนสามารถรังสรรค์ได้ตามที่ตนต้องการ เพื่อฉายภาพอัตลักษณ์ และสะท้อนวัฒนธรรมอันหลากหลาย ศิลปะเป็นผลพวงแห่งจินตนาการเท่านั้น ให้สมบูรณ์เหมือนจริงไม่ได้ ความงามจึงเป็นอุดมคติ ไม่ใช่งามเพราะเหมือน
ตัวอย่างภาพ (ถ่ายโดยผู้เขียน)			

ที่มา : ตารางจัดทำโดยผู้วิจัย

สรุปและอภิปรายผล

จากข้างต้นยังอาจสรุปประเด็นที่เหมือนกันของศิลปินทั้งสามได้ว่า ภาพของศิลปินในวัฒนธรรมไทยและมลายูมุสลิมมีรูปแบบที่เห็นห่างจากประเพณีเดิม แต่ก็สะท้อนคติธรรมแต่ละวัฒนธรรมได้อย่างลึกซึ้ง ขณะที่ศิลปินในวัฒนธรรมจีนยังปฏิบัติตามจารีต แม้ศิลปินอยู่ในสังคมวัฒนธรรมต่างกัน แสดงออกตามอัตลักษณ์แห่งตน แต่มีแรงปรารถนาเดียวกัน คือ สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ด้วยการนำเสนอรูปแบบ เรื่องราว ให้คุณค่าความงามเพื่อสร้างสรรค์จรรโลงโลกให้มีแต่ความดี ทำสิ่งที่หยาบให้น่าชื่นชม ให้ธรรมชาติที่มีอยู่จุดประกายเติมเต็มจินตนาการของมนุษย์ รวบรวมร้อยรัดสุนทรีย์ให้อยู่ในสถานะส่งเสริมสังคม ความรัก ความเอื้ออาทร ความดีงาม และศีลธรรมจรรยา และที่เหมือนกันที่สุดคือ ไม่ว่าแสดงออกอย่างไร ก็ล้วนให้ศิลปะฉายภาพสิ่งที่อยู่ภายใน ให้ศิลปะสร้างความหมายแก่ชีวิต สอดคล้องกับความเห็นของ Panofsky (อ้างในสมเกียรติ ตั้งนโม, 2549: 56) ที่กล่าวว่า การทำความเข้าใจงานศิลปะสุดท้ายแล้ว ก็คือการเผยให้เห็นถึงความหมายที่อยู่ลึกที่สุด หรือความหมายซึ่งอยู่ภายใน มันเป็นกระบวนการในระดับจิตไร้สำนึกของผู้สร้างภาพ ซึ่งสื่อสารกับผู้ดู จึงเป็นมากกว่าเรื่องขององค์ประกอบ หรือวัตถุธาตุต่างๆ ทางศิลปะ

ความรู้สึกทางสุนทรีย์เกิดขึ้นได้กับทุกสังคม คนส่วนใหญ่มักประเมินค่าโดยยึดมาตรฐานความงามของตนเองเป็นหลัก แล้วตีค่าสังคมหรือวัฒนธรรมอื่นว่าดีกว่า หรือด้อยกว่า ทั้งๆ ที่ความงามเหล่านี้ ไม่อาจเปรียบเทียบกันได้ เพราะความงามเป็นความรู้สึกนึกคิด รสนิยมของกลุ่ม ชุมชน หรือสังคมภายใต้บริบทซึ่งต่างกัน ภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมของเมืองขนาดใหญ่ ที่มีมรดกวิถียุคคนหลากหลาย การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross Study) เป็นแนวทางหนึ่งที่สร้างความรู้ความเข้าใจแก่กันให้เกิดสันติ อย่างไรก็ตามการเรียนรู้มีอาจทำได้ง่าย หากไม่ใช้แนวทางที่ทุกคนมีส่วนร่วม เมื่อศิลปะเป็นมรดกร่วมและมีอยู่ในสัญชาตญาณของมนุษย์ จึงเป็นทางออกที่น่าพึงกระทำมากที่สุด ศิลปะช่วยให้มนุษย์มีสำนึกเป็นหนึ่งเดียว ด้วยการเห็นคุณค่าความงาม ที่ฝังลึกอยู่ในจิตวิญญาณว่าล้วนบริสุทธิ์ และพร้อมจะขับออกมา ไม่เลือกดีหรือชั่ว สวยหรือไม่สวย สถานะใดก็ตาม แต่เป็นไปเพื่อความอิ่มเอิบ เยียวยาใจ ความงามนั้นให้คุณค่าทั้งในแง่ความประณีต ความสงบ ความเข้าใจ ความสามัคคี ศิลปินยอมหวังผลให้เกิดมาตรฐานเดียวกัน นั่นคือความปิติยินดีเมื่อได้สร้างจากประสบการณ์ทางความงาม เหตุผลที่ให้ศิลปะและความงามร้อยรัดผู้คนหลากหลายวัฒนธรรม มีหลายอรรถประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. ความงามและความงามช่วยให้มนุษย์มีจิตใจประณีต ทำให้มนุษย์มีความละเอียดอ่อนต่อการมองโลก มองสังคมที่ตนดำรงอยู่ จากการศึกษาวิธีการสร้างสรรค์ทั้งสามคน จะพบว่า ศิลปะได้ทำให้พวกเขาเติบโตอยู่ในสังคมปกติสุข ฉลาดที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมของคนอื่นและทุ่มเทกับการย้าวิถีทางศิลปะของตน เพื่อให้ผลงานและคุณค่าความดีงามดำเนินไปพร้อมกัน บางคนดีในฐานะผู้สืบทอดศาสนา บางคนดีในฐานะผู้ถ่ายทอดวิชา บางคนดีในภาพศิลปินท้องถิ่น ผู้รับการยกย่องจากสังคม พวกเขาอยู่ท่ามกลางธรรมชาติและเมือง ที่ช่วยปรุงแต่งชีวิต ให้เกิดจินตนาการไม่รู้จบ ความงามค่อยๆ เพิ่มคุณค่าและความหมายอย่างช้าๆ ดังที่ศิลปิน พีระศรี (2553: 68-69) ได้กล่าวไว้ว่า ความงามของศิลปะมีอำนาจทำให้เราต้องเพ่งใจคิด จนลืมตัวว่ากำลังแสวงหาความหมายอย่างซาบซึ้ง ที่ค่อยๆ ประโลมใจ คนที่ทำให้คุ้นเคยกับศิลปะสิ่งประณีต สวยงาม ต่อไปจะกลายเป็นของจำเป็นต่อชีวิตอันน่าพิศวง ซึ่งความงามมีอยู่เหนือธรรมชาติของเรา ก็คือ ทำให้ความคิดของเราประณีตสุขุมขึ้น ด้วยอาศัยศิลปะ เราจะค่อยกลายเป็นคนดีและประพฤติปฏิบัติไปตามกฎแห่งศีลธรรม นอกจากนี้ Plato (อ้างในวิรุณ ตั้งเจริญ, 2535:4) ยังกล่าวว่า มนุษย์ผู้ซึ่งถูกรอบำรุงด้วยความรักในความงาม เขาจะก้าวจากความงามทางกายภาพ (คืองานศิลปะ) ไปสู่ความงามในจิตใจ ไปสู่ความงามที่มีกฎเกณฑ์ และเป็นวิทยาศาสตร์ด้วยตัวมันเอง สรรพสิ่งความงามได้รับการเอาใจใส่จากเรื่องสัดส่วน และโดยการตรวจสอบเหตุผลทางคณิตศาสตร์ จากที่ความงามขึ้นกับการตรวจสอบเช่นนี้ ความงามจึงได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งสูงส่งของความดีทั้งหลาย

2. ศิลปะและความงามช่วยให้มนุษย์มีจิตใจสงบและเห็นสัจธรรมด้วยตนเอง การถ่ายทอดศิลปะของศิลปินทั้งสามมีจุดยืนที่ต้องการให้เห็นความสงบ ไม่ว่าจากธรรมชาติ จากจินตนาการ ศิลปินไทยพุทธอย่างพระมหาจุฑา

ต้นไม้ ความร่มรื่นของธรรมชาติเป็นสื่อ นำ ศิลปินหลินฮวงอี้ใช้ธรรมชาติ สัตว์ อักษรกวี ศิลปินมุฮัมมัดใช้ดวงจันทร์ ดวงดาว ความเยียบสันตยามค่าคื่น ใช้ทั้งภาษาภาพ ภาษาเขียน ให้ย้อนกลับมาพิจารณาถึงตัวเอง แม้ทั้งสองอยู่ต่างวัฒนธรรม คนหนึ่งยอมรับทัศนคติศาสนาพุทธแบบเซน คนหนึ่งแบบพุทธ-มหายาน เต๋า ขงจื้อ อีกคนหนึ่งแบบอิสลาม แต่ทั้งสามมีเป้าหมายเดียวกันคือ สันสุดที่ธรรมะ และสร้างระบบสัญลักษณ์ที่มีความหมายต่อชีวิต โดยเฉพาะงานของพระมหาจรรยาที่เห็นว่าอุดมคติความงามของท่านสูงสุดอยู่ที่เซน เพราะเป็นการเน้นที่ความสงบของจิตโดยตรง ภาพง่าย ๆ ใช้แทนคำพูดไม่กี่ประโยค สอดคล้องกับนันทมุนี (2546: 32) ที่เห็นว่า เซนนั่นเป็นการเน้นที่จิตโดยเฉพาะ คำพูดไม่กี่ประโยคสามารถสะกดจิต ความคิดชนิดที่มีความสำนึก แล้วย้อนกลับมาหาตัวเองได้อย่างแท้จริง

3. ศิลปะและความงามช่วยให้มนุษย์เรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมคนอื่นได้ง่าย การเข้าใจวัฒนธรรมผู้อื่นผ่านงานศิลปะกระทำโดยง่าย เพราะทุกวัฒนธรรมมีศิลปะเป็นที่ประจักษ์ แสดงถึงความเป็นตัวตน วิถีคนศิลปินทั้งสามดังกล่าวข้างต้น ได้ช่วยยืนยันให้เห็นว่า เมืองหาดใหญ่มีความหลากหลายในการดำรงชีวิต และหากต่างคนต่างอยู่ ไม่เรียนรู้วัฒนธรรมผู้อื่น ย่อมเกิดความขัดแย้งได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Badrul (2009: online) ที่เห็นว่า ความเข้าใจด้านพหุวัฒนธรรมและองค์ความรู้ด้านศิลปะก่อให้เกิดสะพานเชื่อมท่ามกลางความแตกต่าง กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมสามารถนำเอาความแตกต่างทางวัฒนธรรมมาหล่อหลอมเข้าด้วยกัน การซึมซับถึงศิลปะของผู้อื่นที่ต่างศาสนา ต่างภาษา หรือชาติพันธุ์ ในสังคมพหุวัฒนธรรมมักเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว ใช้ชีวิตอย่างปกติ ปล่อยให้ธรรมชาติของความหลากหลายปะทะเข้าหาตนเอง ซึ่งไม่เกิดขึ้นง่ายนักสำหรับภาคอื่น ๆ

องค์ประกอบที่จะเข้าใจผู้อื่นได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นที่ และประสิทธิภาพการสื่อสาร ในเรื่องศิลปะต้องยอมรับว่า ประสบการณ์ความงามเป็นสิ่งที่ถูกถ่ายทอดเรียนรู้กันได้ ที่เรียกว่า การแตกตัว เพื่อยังประโยชน์ต่อผู้อื่นจะต้องมีคุณลักษณะทั้งที่ยินดีรับ และยินดีให้ ดังที่อารี สุทธิพันธุ์ (2553: 44) ให้ความเห็นว่า การแตกตัวทางสุนทรีย์จะเกิดขึ้นและพัฒนาจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง เมื่อคนทั้งสองมีโอกาสเหมาะสม และเกิดขึ้นได้ผลดียิ่ง เมื่อผู้เผยแพร่มีความเป็นสุนทรีย์โดยสมบูรณ์ ทั่วกาย วาจา ใจ มีทัศนคติเกี่ยวกับความงามสม่ำเสมอ

4. ความงามช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้ สัญลักษณ์แห่งศิลปะของมนุษย์ช่วยให้เห็นสัจจะประการหนึ่งคือ ความงามอันเป็นนิรันดร์ ดังปรากฏในผลงานสร้างสรรค์ของศิลปินตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ทั้งโลกตะวันตกและตะวันออก แม้นักวิทยาศาสตร์จะเห็นว่า ความงามเกี่ยวข้องกับจิตกับสมอง แต่ไม่ได้ให้เหตุผลว่า การสัมผัสสัมผัสความงามของรูป มาจากส่วนใดของสมอง แต่พระพุทธรเจ้าได้ตอบไว้แล้ว ในธรรมะของพระองค์ (สม สุจิรา, 2551: 137) ความงามก็คือธรรมะ ศิลปะสนองได้ทั้งในแง่ศีลธรรม จริยธรรม ความรัก ความปิติ สารประโยชน์ความบันเทิง ศิลปะและความงามไม่มีอำนาจทำลายล้าง ยิ่งได้เสพยิ่งดีเมื่อนั้น การสร้างสรรค์ความงาม ทำให้มนุษย์ใช้ชีวิตพักผ่อนคลายความรู้สึกอย่างเกื้อกูลกัน เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เข้าใจระสับระสว่กันและกัน ดังมีกระแสพระราชดำริของรัชกาลปัจจุบันตอนหนึ่งว่า ความจริงในเรื่องบันเทิงนั้น ศิลปินแสดงให้เห็นให้ผู้ดู ผู้ฟังมีความสุขบ้าง ความทุกข์บ้าง แต่ความสุข ความร่าเริง หรือความเศร้า ความทุกข์ที่ได้มาจากการแสดงของศิลปินนั้นมีประโยชน์ทั้งนั้น ในทางที่จะทำให้เกิด ทำให้เห็นความจริงในจิตใจ และเมื่อเห็นความจริงในจิตใจแล้ว ทำให้เกิดความรู้ขึ้น และสามารถจะปฏิบัติตนให้ดี ให้มีประโยชน์ต่อตนเองและต่อสังคมได้ (วิรุณ ตั้งเจริญ และคณะ, 2551: 73)

ปัจจุบันโลกประสบปัญหาต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะวิกฤตสังคม ความแตกแยกทางความคิดการทำลายล้าง แบ่งเป็นฝักเป็นฝ่าย ในยามวิกฤตหนัก นักการศึกษาด้านจิตวิญญาณยุคใหม่ล้วนเสนอว่าความรักและสันติภาพคือทางออกของโลก แม้ความเชื่อ ความรู้เหล่านี้ในช่วงอดีตแบ่งออกเป็นสายๆ ตามสายวัฒนธรรม เช่น ตะวันออก ตะวันตก แต่ในที่สุดมนุษย์ทั้งหมดได้เรียนรู้ความคิด ความงาม และความเชื่อในทุกสายวัฒนธรรม ที่สำคัญผู้รักสันติภาพ ผู้รักธรรมชาติกำลังค้นพบจุดร่วมกันทางปรัชญา และอุดมการณ์ (ยุค ศรีอาริยะ, 2551: 169) ซึ่งคล้ายกับทัศนะของศิลปินพระมหาจรรยา หลินฮวงอี้ที่กลับไปสู่ปรัชญาทางศาสนา อย่างเช่น พุทธศาสนา เต๋า เซน ที่เชื่อเรื่องความไร้ตัวตน ความเป็นหนึ่งเดียว กล่าวคือจิตแท้ไม่ได้แยกออกจากจิตวิญญาณของมนุษย์ การเข้าถึงธรรม (หรือธรรมชาติ) ก็คือเข้าใจตัวเราเอง และเข้าใจความเป็นหนึ่งเดียว จิตใจที่ติงามและงดงามเท่านั้น จึงสามารถสร้างสรรค์

สังคมโลกทั้งดงามได้ จึงจำเป็นต้องใช้ศิลปะปลูกจิตวิญญาณมนุษย์ชาติใหม่ ที่พร้อมจะรักและให้รักธรรมชาติและรักเพื่อนมนุษย์

ท่ามกลางความเป็นอยู่ของชีวิตวัฒนธรรมที่หลากหลายในสังคมชายแดนภาคใต้ ศิลปินทั้งสามเป็นตัวแทนของความงามที่มาจากพื้นฐานต่างวัฒนธรรม แม้แสดงออกด้วยรูปแบบ วิธีการต่างกัน แต่มีเส้นทางเดียวกันคือ ให้ศิลปะร้อยรัดความงาม ความรู้สึกดีๆ นำพียงชมต่อกัน สนองความต้องการทางใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เมื่อคนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา หรือชาติพันธุ์เสพศิลปะซึ่งกันและกันแล้ว ความงามอันเป็นจิตแท้และไม่ได้แยกออกจากจิตวิญญาณของมนุษย์ก็จะฉายปัญญา สร้างกระแสสำนึกในเรื่องสันติภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาเชิงเปรียบเทียบจิตรกรรมเพียงเข้าใจในวิถีคิดของแต่ละวัฒนธรรม ไม่อาจก่อให้เกิดการพัฒนาเป็นรูปธรรมมากนัก ดังนั้นจึงควรศึกษาต่อยอดในแง่นำไปพัฒนาด้านจริยธรรมของบุคคล โดยอาจสร้างเป็นเครื่องมือหรือโมเดลตามกรอบศาสนาที่ตนนับถือ
2. ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมศิลปะช่วยให้คนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมเชื่อมร้อยเข้าหากัน ดังนั้นจึงควรนำกิจกรรมศิลปะเป็นบันไดเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม สร้างสรรค์ความรักความสามัคคี โดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งกำลังเกิดวิกฤต

เอกสารอ้างอิง

- เขมานันท์. (2546). *เรื่องในความงาม บทสนทนาและสัมภาษณ์*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์
- เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ (2535). *สตูดิโอ นิทรรศการชุดสมรม*. สงขลา: ลิมบราเดอร์การพิมพ์
- นันทมน. (2546). *คิดอย่างเซน*. กรุงเทพฯ: ไพลิน.
- ประศาสน์ ตั้งมติธรรม. (2557). *ปีมากับสวี่เปยหง กรุงเทพฯธุรกิจ 3 มีนาคม*
- ยุค ศรีอาริยะ. (2551). *เต้าแห่งสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: เจ็ญ เทียน สีน.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2535). *ศิลปะและความงาม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิรุณ ตั้งเจริญ, และคณะ. (2551). *พระราชอัจฉริยภาพ: องค์กรศิลป์*. กรุงเทพฯ: อี แอนด์ ไอคิว.
- ศิลป์ พีระศรี (2553). *ศิลปวิชาการ: ศิลปะสงเคราะห์*. พิมพ์ครั้งที่ 4. ปทุมธานี: มูลนิธิศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรีอนุสรณ์
- สม สุจิรา. (2551). *อินส์ไตร์พบ พระพุทธเจ้าเห็น*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- สมเกียรติ ตั้งนโม. (2549). *มองหาเรื่อง: วัฒนธรรมทางสายตา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวิงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2544). *จีนทักษิณ วิถีและพลัง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- อารี สุทธิพันธุ์. (2553). *ประสบการณ์สุนทรีย์*. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ

References

- Badrul, Isa. (2009). **Multiculturalism in Art Education: A Malaysia Perspective**. Selangor: Faculty of Education, Universiti Teknologi. Retrieved June 13, 2012, From http://www.unesco.org/culture/en/file/29700/11376859351isa_badrul.pdf/isa_badrul.pdf
- Bhirasri, Silp. (2010). **Art academics: Art directory**. 4th Ed. Pathumthani: Silp Bhirasri Memorial Foundation.

Bianchi, June. (2011). "Intercultural Identities: Addressing the Global Dimension Through Art Education" **The International Journal of Art&Design Education**. 30(2): 279-290.

Hou, Erling. (2003) "A Brush with Islam" **Far Eastern Economic Review**. 53 (13 March). Retrieved March 24, 2014, From www.world-affairs.org/globalclassroom/curriculum/BeyondIslam/Unit3_China/M_Brush_Islam.doc

Khemanantha. (2003). **Because of beauty: Conversations and interviews**. Bangkok: Amarin Printing.

Kositpipat, Chalermchai. (1992). **Somrom exhibition program**. Songkhla: Lim Brothers Printing.

Nanthamani. (2003). **Think like Zen followers**. Bangkok: Pailin.

Phongphaibun, Suthiwong. (2001). **The Southern Thai Chinese, pathways and power**. Bangkok: Thailand Research Fund.

Sri-ariya, Yuk. (2008). **Tao of Social Sciences**. Bangkok: Jian Tian Sin.

Suchira, Som. (2008). **Einstein found it, Buddha saw it**. Bangkok: Amarin Printing.

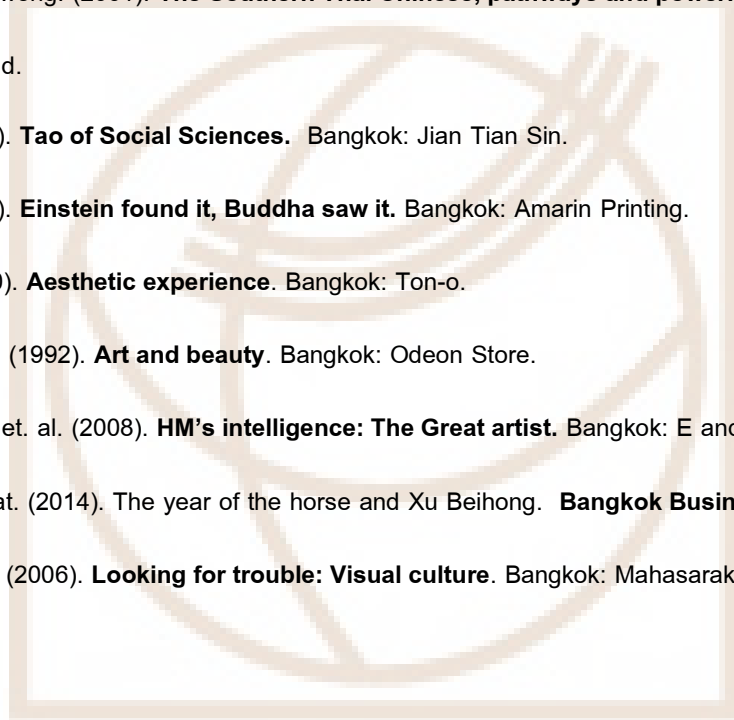
Suthiphan, Ari. (2010). **Aesthetic experience**. Bangkok: Ton-o.

Tangcharoen, Wirun. (1992). **Art and beauty**. Bangkok: Odeon Store.

Tangcharoen, Wirun et. al. (2008). **HM's intelligence: The Great artist**. Bangkok: E and IQ.

Tangmatitham, Prasat. (2014). The year of the horse and Xu Beihong. **Bangkok Business News**, March 3.

Tangnamo, Somkiat. (2006). **Looking for trouble: Visual culture**. Bangkok: Mahasarakham University.

Institute of Culture and Arts